

Tematurnering "Världsmästarvarianter"

2013-11-07

Idé: Mattias Sollerman

STEINITZ

Wilhelm Steinitz, född 17 maj 1836 i Prag, var den förste officielle världsmästaren i schack 1886–1894. Steinitz betraktas som en av de första vetenskapliga schackteoretikerna som analytiskt förklarade schackspelet. Steinitz schacktaktik utmärktes främst av positionsspel, där man inte eftersträvar snabba angrepp utan istället successivt kultiverar små fördelar. Officiell världsmästare, sanktionerad av FIDE, blev han 1886 då han besegrade Zukertort. Han försvarade sedan sin titel mot Michail Tjigorin (två gånger) och Isidor Gunsberg, innan han fick lämna ifrån sig VM-titeln efter en förlust mot Emanuel Lasker.

Steinitz har många mindre kända varianter uppkallade efter sig men den de flesta är bekanta med är Steinitzvarianten i Franskt 1 e4 e6 2 d4 d5 3 Sc3 Sf6 4 e5. Vit väljer att vinna tid på svarts springare och skaffa sig ett terrängövertag, men svart glädjer sig över att centrum är låst och att d4 är en angreppspunkt. Huvudvarianten fortsätter Sd7 5 f4 c5 6 Sf3 Sc6 vit kan välja att spela Sce2 och c3 för att stärka centrum eller spela på utveckling med Le3 och Dd2. Ofta är den långsiktiga planen för vit att skaffa sig det ett klassiskt Franskt slutspel där han har en springare på d4 mot svarts dåliga vitfältslöpare.

LASKER

Emanuel Lasker, född 24 december 1868, var en tysk schackspelare av judisk härkomst, världsmästare 1894–1921. Lasker hade en filosofi doktorsexamen i matematik och var till yrket matematiker och filosof. Under sin studietid hade han konstant svårt med ekonomin och var tvungen att spela schack för att dryga ut inkomsten. Lasker vann världsmästartiteln genom att, med dennes egna teorier, besegrade Wilhelm Steinitz 1894. Han höll titeln i 27 år, vilket fortfarande är ett rekord, innan han slutligen förlorade den mot Capablanca år 1921. Han är känd för sina goda turneringsresultat och för att vara den förste att betrakta psykologi som en viktig aspekt i såväl förberedelser som praktiskt spel.

Laskerförsvaret i Avböjd damgambit får symbolisera hans pragmatiska spelstil 1 d4 d5 2 c4 e6 3 Sc3 Sf6 4 Lg5 Le7 5 e3 h6 6 Lh4 0-0 7 Sf3 Se4 8 Lxe7 Dxe7. Svart ämnar befria på sin trånga ställning genom att byta av två par lätta pjäser. Vit spelar nu antingen det positionella Tc1 eller det mera aktiva cxd. Svart har en passiv men svårknäckt ställning. Försvaret är populärt än idag, t.ex. använde Anand det för att slå Topalov som svart i sista partiet i VM 2010.

CAPABLANCA

José Raúl Capablanca, född 19 november 1888 i Havanna, var världsmästare i schack mellan 1921 och 1927. 1921 mötte han Lasker i en match om världsmästartiteln. Efter att ha förlorat fyra partier och spelat tio remier lämnade Lasker walk over på grund av dålig hälsa, och Capablanca erhöll titeln. Mellan 1916 och 1923 spelade Capablanca 63 turnerings- eller matchpartier utan att förlora ett enda, vilket alltså även inkluderar partierna i titelmatchen. Man undrade om Capablanca var en maskin, omöjlig att besegra. Det som framförallt utmärkte Capablanca var hans naturliga förståelse för schackspelet. Ofta sägs det att han aldrig studerade schack, knappt läste en bok. Spelöppningskunskap ansåg han inte så viktigt – hans största styrka låg däremot i slutspelet.

Få varianter är döpta efter Capa men den klassiska varianten i Nimzoindiskt kallas ibland för Capablancavarianten: 1 d4 Sf6 2 c4 e6 3 Sc3 Lb4 4 Dc2. Vit undviker dubbelbonde på c3 och ger en extra försvarare av fältet e4. Draget är positionellt motiverat men ganska långsamt. Huvudvarianten är idag 4.- 0-0 5 a3 Lxc3 6 Dxc3 b6 7 Lg5. Vit har löparparet och bra struktur, men svart har fin utveckling och flexibilitet i centrum.

ALJECHIN

Aleksandr Aljechin, född den 20 oktober 1892 i Moskva i Ryssland, var den fjärde officiella världsmästaren i schack. Genom att han hade funnit finansiärer som kunde garantera en prissumma fick han möjlighet att spela en match mot Capablanca om världsmästartiteln i Buenos Aires 1927. Alechin var kraftigt nederlagstippad, men det visade sig att han var bättre förberedd än sin motståndare, inte minst på spelöppningarnas område. Matchen blev hård, men efter 34 (varav 33 avböjd damgambit!) partier hade Alechin lyckats vinna de sex partier som krävdes för att erhålla titeln. 1935 spelade han en match mot Max Euwe, som han till schackvärldens förvåning förlorade knappt. 1937 spelades en returmatch till vilken Alechin kom synnerligen väl förberedd och övertygande vann med siffrorna 15,5-9,5. Aljechin är dock inte bara känd för sin mycket spektakulära och kombinationsrika spelstil utan även för sitt utsvävande privatliv. Bland annat ryktas han haft problem med alkohol.

Aljechin har förstås ett helt försvar uppkallat efter sig, som han introducerade i Budapest 1921: 1 e4 Sf6. Svarts bisarra öppningsdrag lockar vits bönder framåt och skapar direkt obalans på brädet. Antar vit utmaningen fortsätter en variant 2 e5 Sd5 3 d4 d6 4 c4 Sb6 5 f4 och spelet blir snabbt mycket skarpt. Ett mera lagom försök är den moderna huvudvarianten 2 e5 Sd5 3 d4 d6 4 Sf3 Lg4 och svart vill sätta tryck på vits spjutspets på e5. Försvaret är mycket ovanligt nuförtiden, även om svart har bra resultat.

BOTVINNIK

Michail Moisejevitj Botvinnik född 17 augusti 1911, var världsmästare i sammanlagt cirka 16 år. Botvinnik vann 1948 en officiell turnering om världsmästartiteln, anordnad av världsschackförbundet FIDE. Han försvarade titeln i officiella titelmatcher 1951 mot David Bronstein (oavgjort 12-12, men reglerna stipulerade att världsmästaren behöll titeln) och 1954 mot Vasilij Smyslov. Dock förlorade han den 1957 mot samme Smyslov. I den garanterade returmatchen vann han tillbaka titeln med 12.5–10.5. 1960 förlorade han titeln mot Michail Tal, men vann tillbaka den i returmatchen nästföljande år. 1963 spelade han en titelmatch mot Tigran Petrosian, som han förlorade. Botvinnik betraktas som fadern för det Sovjetiska schackundret. Han startade en schackskola, som gav högre undervisning åt särskilt utvalda schackspelare. Flera framgångsrika schackspelare kom att utvecklas genom undervisningen, såsom de senare världsmästarna Kasparov, Karpov och Kramnik.

Trots att Botvinnik mest är känd som en positionell spelare associeras hans namn främst med en hyperkomplicerad variant i halv-Slaviskt1 d4 d5 2 c4 c6 3 Sf3 Sf6 4 Sc3 e6 5 Lg5 dxc, där svart försöker utnyttja att vit underlåtit att försvara sin c-bonde. Ges svart tid tänker han försvara bonden med b5. Spelet fortsätter nästan alltid 6 e4 b5 7 e5 h6 8 Lh4 g5 9 Sxg5 hxg5 10 Lxg5 och vit vinner tillbaka pjäsen med merbonde. Svart hoppas på sin stora majoritet på damflygeln och öppna angreppslinjer på kungsflygeln. Spelet bygger nästan helt på kalkylerande och teorin sträcker sig ibland till drag 30 och vidare. Bl.a. använde Botvinnik försvaret för att remisera i sitt sista parti om världsmästartiteln mot Bronstein.